

GÖTEBORGS UNIVERSITET

“Jag är mamma och här är din vagn”

En kvalitativ studie av barns användande av material i leken

Emelie Janebrink

Jenny Romell

LAU 390

Handledare: Torgeir Alvestad

Examinator: Niklas Pramling

Rapportnummer: HT12-2920-003

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Examensarbete inom Lärarprogrammet LP01

Titel: "Jag är mamma och det här är din vagn" En kvalitativ studie av barns användande av material i leken

Författare: Emelie Janebrink och Jenny Romell

Termin och år: HT-12

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen LAU 390

Handledare: Torgeir Alvestad

Examinator: Niklas Pramling

Rapportnummer: HT12-2920-003

Nyckelord: Leksaker, återvinningsmaterial, naturmaterial, lärande, samspel

Sammanfattning

Syftet med denna rapport är att ta reda på om barn leker på olika sätt när de använder olika material i leken och hur detta påverkar deras lärande. Vi har jämfört hur barn leker med leksaker och hur de leker med återvinningsmaterial och naturmaterial. Vi har gjort en kvalitativ studie där vi har genomfört intervjuer med förskollärare och gjort observationer av barns lek på två olika förskolor. Vi har sammanlagt 70 min inspelat intervjumaterial och 14 olika observationer. Vi har valt ut det mest intressanta från materialet vi samlat in utifrån vårt syfte och frågeställningar samt analyserat och diskuterat dessa. Genom vår undersökning har vi kommit fram till att det är svårt att jämföra de olika materialen ur lärandesynpunkt då barnen utvecklar *olika* kunskaper beroende på material. Det finns både för- och nackdelar med de olika materialen. Vi har sett att barn är duktiga på att transformera föremål så att de ska passa i leken. Finns det ett föremål i närheten som ser ut som det barnen behöver i leken så använder de det i första hand men annars tar de något annat som de transformerar till det de behöver i leken. För oss som blivande förskollärare innebär detta att vi måste vara medvetna om vad barn behöver i sin lek. Vi behöver vara uppmärksamma på vad de söker för att kunna ge dem det material de behöver och utmana dem i deras lärande.

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till de förskollärare och barn som ställt upp och medverkat i vår undersökning, utan er hade detta arbetet inte varit möjligt. Vi vill även tacka vår handledare Torgeir Alvestad för allt stöd i vår process mot ett färdigt examensarbete. Sist men inte minst vill tacka alla nära och kära som ställt upp för oss under arbetets gång.

Göteborg, december 2012

Emelie Janebrink

Jenny Romell

Innehåll

1. Inledning	1
2. Syfte	2
2.1 Frågeställningar	2
3. Begreppsförklaring	2
3.1 Leksaker	2
3.2 Lekmaterial	2
3.3 Konstruktionsmaterial	2
3.4 Material	2
4. Litteraturgenomgång	2
4.1 Sociokulturellt perspektiv	3
4.2 Lek och leksakers betydelse för barnens lärande	4
4.3 Leksaker och lärande	5
4.4 Leksaker eller lekmaterial	6
4.5 Leksakernas historia	7
5. Metod	7
5.1 Val av metod	8
5.2 Beskrivning av förskolorna	9
5.3 Observationernas genomförande	9
5.4 Intervjuernas genomförande	10
5.5 Studiens tillförlitlighet	10
5.6 Etiska ställningstaganden	11
5.7 Arbetsfördelning	11
6. Resultat och analys	11
6.1 Observationer på Bokskogens förskola	12
6.2 Observationer Slottsbackens förskola	15
6.3 Sammanfattning av observationer	19
6.4 Intervjuer på Bokskogens förskola	19
6.5 Intervju på Slottsbackens förskola	22
6.6 Vad anser förskollärarna om de olika typerna av material?	24

6.7 Sammanfattning av intervjuer	26
7. Diskussion	27
7.1 Metoddiskussion	27
7.2 Resultatdiskussion.....	27
7.3 Slutsats	28
8. Förslag till vidare forskning	29
9. Referenslista	30
Bilagor	35

1. Inledning

Inför vårt val av ämne var vi säkra på att vi ville välja leken eftersom det är något som har följt med oss genom vår utbildning. Vi hörde talas om en förskola som inte använder sig av traditionella leksaker. Istället använder de sig av återvinningsmaterial och naturmaterial. Detta blev inspirationen till vårt ämne "leksaker i leken" och vi fastnade för huruvida valet av material har någon betydelse för vilken lek barnen väljer att leka och hur de samspelar.

I läroplanen för förskolan finns flera punkter som pekar på att miljön på förskolan är viktig. Där står bland annat att det är centralt att miljön på förskolan är trygg och samtidigt utmanar till lek och lärande. Den ska vara inspirerande och en plats där barnen tillsammans kan utforska sin omvärld. Barnens sociala kompetens ska få möjlighet att utvecklas på förskolan genom en levande och kulturell miljö (Skolverket, 2010, s. 6).

Anders Nelson och Mattias Svensson skriver om en studie där man kommit fram till att barn födda mellan 1910-1940 hade i genomsnitt tre leksaker "som var industriellt tillverkade eller tillverkade av någon släkting eller bekant". Detta kan jämföras med ett resultat som visar att barn mellan 3-5 år i Sverige 2002 hade i genomsnitt drygt 500 leksaker. Att mängden leksaker ökat i takt med samhällets utveckling är ingen nyhet men påverkar detta barnens lek? (2005, s. 15-16).

Lek och lärande är två begrepp som går hand i hand med varandra då barn lär genom lek och leker för att lära. Mattias Nilsson (2002, s. 29) menar att barn ska få möjlighet till lärande genom pedagogers delaktighet i leken. Barn ska även få möjlighet till fri lek och pedagoger ska ta vara på barns lek och se den som ett lärandetillfälle (Skolverket, 2010, s. 6). Birgitta Knutsdotter Olofsson (2003), Eva Johansson (2003) och Gunilla Lindqvist (1996) är några, bland flera forskare som anser att leken är en viktig aspekt för barns utveckling och lärande. Detta är även något som läroplanen för förskolan påvisar att förskolan ska arbeta med (Skolverket, 2010, s.6). Genom leken får barnen möjlighet att utveckla sina sinnen och de utvecklar och stimulerar sin "fantasi, inlevelse, kommunikation och förmåga till symboliskt tänkande samt förmåga att samarbeta och lösa problem" (Skolverket, 2010, s. 6). Barnen kan också få möjlighet att uttrycka och bearbeta känslor och erfarenheter genom leken då den oftast speglar barnens verklighet vilket är något som Lev Vygotskij (1995) påpekar.

2. Syfte

Vi vill ta reda på om och hur barn leker annorlunda med färdigkonstruerade leksaker gentemot naturmaterial och återvinningsmaterial. Vad skapas det för lekar med de olika materialen? Vi kommer att fokusera mycket på interaktionen och samspelet mellan barnen.

2.1 Frågeställningar

- Hur använder barnen de material som erbjuds?
- Skapar barnen olika leksituationer beroende på vilket material de har att tillgå?
- Vad anser förskollärare om lekmaterial och leksaker?

3. Begreppsförklaring

I den litteratur vi har hänvisat till i vår uppsats finns det flera olika begrepp när det gäller leksaker och lekmaterial. Däremot användes de inte på det sättet som vi vill använda dem. Därför har vi valt att förtydliga hur vi vill använda dessa begrepp genom en begreppsförklaring. Eftersom denna text kommer att benämna olika sorters material som används i leken så har vi valt ut fyra olika begrepp som vi kommer att använda oss av.

3.1 Leksaker

Begreppet leksak kommer vi att använda när vi vill benämna köpta leksaker; en sak som genom sitt utseende ger en tydlig bild av vad den kan användas till, exempelvis en leksaksbil som tydligt visar att den är en bil och då ger barnet inspiration till olika lekar. Andra exempel på leksaker är dockor, plast-mat, plast-servis, docksäng, dockvagn med mera.

3.2 Lekmaterial

Lekmaterial är ett begrepp vi kommer använda vid benämning av material som används i lek men som från början kanske inte är tänkta som leksaker. Det kan vara återvinningsmaterial såsom mjölkkartonger, toarullar, kapsyler och flyttkartonger. Det kan även vara naturmaterial, exempelvis pinnar, kottar och stenar.

3.3 Konstruktionsmaterial

I kategorin konstruktionsmaterial finns det material som kan användas till att bygga, skapa och konstruera saker med; exempelvis, klossar, LEGO, pussel, och Duplo.

3.4 Material

När vi syftar på alla de ovanstående kategorierna kommer vi att använda oss av ordet material.

4. Litteraturgenomgång

Härefter följer en genomgång av relevant litteratur och forskning till vår studie. Vi kommer att beröra det sociokulturella perspektivet och olika forskares syn på lek och leksaker. Sist kommer en kort beskrivning av leksakers historia.

4.1 Sociokulturellt perspektiv

I det sociokulturella perspektivet är begreppen socialt, samspel, mediering och artefakter viktiga. Leksaker är artefakter som barn använder i leken och med hjälp av artefakter lär de sig om sin kultur och dess närliggande omvärld. I leken samspelar barn med varandra. Samspelet är centralt i lärande sett från ett sociokulturellt perspektiv (Säljö, 2000).

I ett sociokulturellt perspektiv är lärande och utveckling baserat på kommunikation och samspel, det vill säga att vi lär, och skapar kulturella gemenskaper i sociala sammanhang (Säljö, 2000, s. 34-38). Om barn får möjligheten att lyssna på hur andra människor föreställer sig världen kan de bli medvetna om vad som uppfattas som ”rätt och fel”. Genom handlingar och föreställningar som påverkas av kulturen lär sig barn skilja på vad som kan göras i olika situationer. Barn som kommunicerar i leken blir medvetna om sin omgivning, detta kan resultera i att de förstår och kan förklara olika händelser. Utifrån detta perspektiv är det talade språket, tillsammans med samspelet, det som är centralt för barns möjlighet att förstå omgivningen (Säljö, 2000, s. 34 – 68). Även Olga Dysthe (2003) anser att det sociokulturella perspektivets största bit är att ”kunskap konstrueras genom samarbete i en kontext” och inte genom individuella processer (s. 41). När vi ska kommunicera använder vi oss av olika redskap exempelvis språk, kroppsspråk, musik, konst och dans. Vi använder de redskap som vi känner till och är förtrogna med, därför använder barn ofta leksaker som redskap (Nelson & Svensson, 2005, s. 38-41).

Leken i förskolan är ett ständigt återkommande moment där barn deltar i ett socialt samspel och där de lär av och om varandra. Barn kan i det sociala samspelet dessutom utveckla förståelse för och kunskap om etik, empati samt demokrati (Johansson, 2003). Dysthe (2003) menar att ordet social har två betydelser. Å ena sidan kan man tolka ordet social som att vi alla ingår i en gemenskap och i en kultur och att vårt handlande påverkas av kulturen vi är delaktiga i. Å andra sidan kan man tolka det utifrån relationer och interaktioner med andra människor. Jerome Bruner (1997, i Dysthe, 2003) anser att ”det är huvudsakligen genom att integrera med andra som barn får reda på vad kulturen handlar om och hur den uttrycker värderingar” (s. 9). Detta beskriver Gunn Imsen (2009, s. 312)

Det är inte så att individuell utveckling leder till social aktivitet utan omvänt: utvecklingen går från ett tillstånd där barnet kan göra saker och ting tillsammans med andra till ett tillstånd där det kan göra det själv.

Torgeir Alvestad (2010) menar att i leken förhandlar barnen fram lekregler tillsammans. Detta utgör ett samspel vilket är viktigt i utvecklingen av barnens sociala kunskaper. Alvestad menar att barnen använder sig av olika strategier när de förhandlar. En strategi är av fysisk karaktär. En person som är positionerad över någon annan har oftast lättare att få ”makten”. En annan strategi är en verbal strategi där barnen använder sig av språket för att förhandla. En tredje strategi kallar Alvestad för pragmatisk strategi som går ut på att finna den bästa lösningen för att lösa problemet (s. 88-89).

Roger Säljö (2000, s. 29) menar att begreppet kultur förklarar den rådande praxis vi befinner oss i. Barn ska i tidig ålder försöka förstå och lära sig om sin kultur och den omgivning de lever i. Genom leken i förskolan där barnen samspelar med andra barn får de tillgång till nya kunskaper,

värderingar, egenskaper och idéer. I begreppet kultur ingår även alla de fysiska och psykiska redskap som vi dagligen använder oss av för att förstå och lära oss om vår kultur. Det vill säga att barn genom leken med verktyg i interaktion med andra kan lära sig förstå och agera ”rätt” efter den rådande kulturen de lever i.

I leken interagerar barn med varandra och tillsammans lär de sig förstå sin omvärld. De använder sig av olika verktyg som exempelvis språket men även fysiska redskap som ofta är leksaker. Säljö (2000) beskriver denna process som mediering som han menar är ett centralt begrepp inom det sociokulturella perspektivet (s. 81). Leif Strandberg (2007) menar att det är med hjälp av mediering som barnen lär sig förstå sin omvärld och även den kultur de lever i (s. 30). Leksaker som verktyg i barns lek kan skapa många lärandetillfällen, inte minst för deras lärande i samspel och interaktion samt lärande genom turtagning, respekt för varandra, lekregler och samläran (Johansson, 2003).

I den kulturella utvecklingen sker en interaktion mellan barnet och den kultur barnet lever i då barnet får en förståelse för omgivningen genom artefakter. ”Verktyg och tecken bär på historisk erfarenhet och de hjälper mig både att göra och att tänka. Det jag inte har i huvudet kan jag låna från verktygen” (Strandberg, 2007, s. 30). Säljö (2000) anser att det är av stor vikt att barn får tillgång till dessa verktyg och en möjlighet att bemästra dem så att lärande och utveckling kan ske. Utifrån det sociokulturella perspektivet finns det inte något slut på den mänskliga utvecklingen. Eftersom de kulturella redskapen/artefakterna ständigt utvecklas och förbättras kommer så även människan att göra det (s. 66, 71).

Barn introduceras tidigt för sin specifika kultur som påverkar deras utveckling och lärande, det är först när de börjar samspela med den materiella kulturvärlden som de börjar uppfatta sin omgivning (Säljö, 2000, s. 232). När barn går från att leka med föremål till ”att vara någon annan” menar Sandra Smidt (2010) att de på så sätt slussas in i den sociokulturella praxis som de är bekanta med (s. 156).

Barn lär sig skilja på vad som kan göras i olika situationer, till exempel genom handlingar, föreställningar och samspelsmönster som påverkas av kulturen. Enligt ett sociokulturellt perspektiv påverkas människan av kulturer och livsmiljöer (Säljö, 2000, s. 66 - 68).

4.2 Lek och leksakers betydelse för barnens lärande

Barn använder lek för att gestalta världen runt omkring sig. Vygotskij (1995, s. 15) menar att fantasin (leken) bygger på erfarenheter från den riktiga världen. I leken gestaltar barnen sådant som de tidigare upplevt på ett fantasifullt sätt. Leken är ett viktigt verktyg för barnen för att kunna förstå världen. Nilsson (2002) menar att ”leken ses som en drivkraft i barnens läroprocess och ses som att fylla viktiga funktioner för barns utveckling och kunskapsinhämtning” (s. 28). Även Lindqvist (1996) menar att barnet tolkar sina erfarenheter i leken genom en ”omvandlingsprocess” där barnen kan skapa sig förståelse om världen. Lindqvist (1996) menar vidare att ”om leken får stå i centrum för den pedagogiska verksamheten, kan således barn och vuxna tillsammans bli medvetna om världen genom att skapa fiktiva och hanterbara världar” (s. 81). Leken är ett sätt för barnen att hantera all den information de fylls med dagligen, det är bland annat genom lek som barn bearbetar informationen och på det sättet lär sig att förstå världen. Om de inte får möjlighet

till lekstunder kan detta resultera i att barnen "vänjer sig vid att inte förstå" (Knutsdotter Olofsson, 2003, s. 80-81). När barn skapar alternativt upprepar vardagssituationer i leken som de varit med om menar Seija Wellros (1998) att barnen "tränar" sig på vuxenlivets olika roller och beteendemönster. Detta resulterar i att rollekar som "mamma-pappa-barn [...] bokstavligen är en lek för livet" (s.85).

I leken lär sig barnen sociala regler och hur de ska samspela med varandra. Knutsdotter Olofsson menar att barnen lär sig att bevara lekens harmoni (2003, s. 24-26). Hon menar att för att leken ska kunna pågå krävs det att alla håller sig till "de sociala lekreglerna: samförstånd, ömsesidighet och turtagande" (s. 25). Alvestad menar att ju mer barnen kan förhandla och komma överens om lekens innehåll, desto längre kan leken pågå (2010, s. 168). Även Ingrid Pramling Samuelsson och Maj Asplund Carlsson (2008) menar att

leken är social emotionell och kognitiv samtidigt. Det gäller att få vara med i leken, något som kräver både social och emotionell känslighet[...]. För att en lek (akt) skall starta och fortgå krävs också att alla barn som deltar agerar och tar sin roll i relation till andra. Men även denna påverkas och förändras i kommunikationen mellan barn (s. 52-53).

4.3 Leksaker och lärande

Säljö (2000) menar att när vi människor stöter på problem har vi genom alla tider använt oss av olika verktyg för att lösa dem. Vi har tillverkat egna verktyg som nästa generation kan använda och utveckla. Detta skapar ett samhälle fullt med redskap som människan behöver lära sig. Leksaker blir för barn ett sätt att ta del av vuxenvärlden. Leksakerna är ofta avbilder av redskap som används av vuxenvärlden och genom att leka kan barnen lära sig hur den världen fungerar (s. 77).

Det finns olika sorters leksaker. Det finns leksaker där barnen själva är aktiva till exempel när de bygger med klossar, pysslar och konstruerar saker och pusslar. Då är det barnet som bygger något och får lösa problemen som uppstår (Nelson & Svensson, 2005, s. 57-58). Detta material menar Knutsdotter Olofsson är exempel på leksaker som oftast inte resulterar i lek. Det är istället till för att träna motorik och logik och fungerar mest som sysselsättning. Vidare menar Knutsdotter Olofsson (2003) "[j]u mer konstruktionsmaterial desto mindre låtsaslek" (s. 124).

Det finns också leksaker som gör att barnen kan förstå det som händer runt omkring redskapen. Exempelvis ett leksakskök där barnen kan lära sig hur det går till när man lagar mat. Någon blir först hungrig och då måste man laga mat. Maten lagas på spisen och sätts in i ugnen och sen ska den ätas upp. Detta är händelser som sker runt matlagningen och barnen lär sig processen genom att använda dessa redskap (Nelson & Svensson, 2005, s. 57-58). Smidt (2010) menar att lekmaterial är viktigt för att barn ska utveckla sin kognitiva förmåga. Hon menar att förmågan "att gå bortom det upplevda objektet till något inbillat och att använda det konkreta föremålet som ett tecken för fantasiföremålet är mycket viktig i den kognitiva utvecklingen" (s. 146). Nilsson (2002) menar att det är pedagogerna som väljer verksamhetens leksaker utifrån det som de anser vara av intresse för barnen. Det är alltså inte barnens intressen som speglas utan det som pedagogerna anser är barnens intresse (s.4).

Knutsdotter Olofsson (2003, s. 88-91) menar att barn måste kunna skilja sig själv från andra innan det kan låtsas vara någon annan. Barnet måste förstå att det är en egen person, ett *jag* innan det kan ta någon annans roll. En lek där ett barn låtsas vara en figur eller ett annat föremål, till exempel en docka, kallar Knutsdotter Olofsson för en projektiv lek. Det är en lek där barnens tankar och erfarenheter projiceras på och levs ut av dockor, bilar eller andra leksaker. Knutsdotter Olofsson menar att "Leken, där dockor, figurer eller andra föremål är de som agerar, kan utvecklas och bli precis lika invecklad som rolleken" (s. 88). Birgitta Almqvist (1991) menar att den projektiva leken kan vara en social träning för barnen (s. 45). I en projektiv lek kan barnen även "besjåla föremål" (Knutsdotter Olofsson, 2003, s. 90). Det innebär att de "blir" föremålet och pratar genom det exempelvis "*jag flyger*" och så lyfter de upp ett föremål i luften. Denna form av lek är mer trygg än rolleken eftersom i den projektiva leken distanserar den lekande sig från det som händer. I rollek identifierar barnen sig med sin roll. "Den som leker ÄR någon annan. Barnet går in i en roll och beter sig och talar som rollen kräver" (Knutsdotter Olofsson, 2003, s. 89). Detta gör att det krävs mer av barnen. De måste kunna samspela och kunna gå in i en annan roll (Knutsdotter Olofsson, 2003, s. 90).

4.4 Leksaker eller lekmaterial

Naturmaterial är något som barn i alla tider har använt som lekmaterial. Det är tacksamt eftersom det lämnar mycket utrymme åt barnens fantasi. I leken är det enkelt att transformera en kotte till en bil men det kan vara svårare att transformera en leksaksbil till en kotte (jfr. Knutsdotter Olofsson, 2003, s. 126). Dock menar Almqvist (1991) att "ju yngre barn är, desto mer beroende är de av att det de fantiserar om är något konkret och välkänt" (s. 62). Nelson och Svensson (2005, s. 95) menar att när man ser på leksaker ur lärandets synpunkt så värderas basmaterial (det vi benämner som lekmaterial) som mer pedagogiskt. Leksaker som redan är färdiga ting har inte lika mycket pedagogisk potential som något som barnen får skapa själva. Smidt menar att lekmaterial är viktigt för att barn ska utveckla sin kognitiva förmåga. Hon menar att förmågan "att gå bortom det upplevda objektet till något inbillat och att använda det konkreta föremålet som ett tecken för fantasiföremålet är mycket viktig i den kognitiva utvecklingen" (2010, s. 146). Knutsdotter Olofsson går lite längre och menar att

att leka är att kunna transformera verkligheten till något annat. Det finns leksaker som heter 'Transformers'. En transformer går att förvandla med några handgrepp från gubbe till flygplan till tankvagn eller något liknande. Det är en helt onödig leksak. För barn är allt transformers. Allt går att förvandla (2003, s. 11).

Almqvist (1991) skriver om "lånade leksaker" och syftar då på leksaker som lånas från vuxenvärlden exempelvis en sopkvast som i leken blir en häst. Dessa saker måste sedan lämnas tillbaka till vuxenvärlden. Almqvist menar att det är "bra att då och då få leka med lånade saker. Men det är också viktigt att ha något alldeles eget. Att äga någonting, hur lite det än är, är viktigt för varje människas identitet" (s. 20). Förutom att leksaker är något som tillhör barnen, det vill säga något som de äger så har de även ett annat syfte. Knutsdotter Olofsson (2003) påpekar att leksaker oftast används för att sätta igång leken, dock överges leksakerna när leken går sin egen väg och leksakerna blir liggandes på golvet. Hon menar också att leksaker är något som används i leken när de passar och de kan omformas vid behov (s. 125).

4.5 Leksakernas historia

Leksaker är något som har följt med människan så länge hon har funnits. Naturmaterial var det första som användes som leksaker (och används också idag) men det har även hittats bevis på att man tidigt tillverkade föremål till syfte att vara leksaker. Bland annat har man i Egypten, längs Nilen och i tidiga barngravar, funnit saker tillverkade i lera som man tror är tidiga leksaker såsom flöjter och lerfigurer föreställande kärror, vilda djur och människor (Nelson & Svensson, 2005, s. 9-11).

Nelson och Svensson (2005) menar att leken länge var en utomhusaktivitet "ofta i lantbruksmiljö. Berättelser och traditioner från den miljön har speglat svensk lekkultur under lång tid" (s. 15). Elisabeth Doverborg (2009, s. 1-4) menar att Friedrich Fröbel, som spelat en stor roll inom pedagogiken, inspirerades av naturens leksaker och tog utifrån sin pedagogik fram två olika typer av lekmaterial. Det första lek materialet kallar han för lekgåvor detta material är inspirerat och tillverkat från naturen. Exempel på lekgåvor är material som speglar kroppar, ytor, linjer och punkter. Birgitta Wallström (1992, s. 51) beskriver det andra materialet som Fröbel kallar för aktivitetsmaterial och är direkta naturmaterial såsom sand, lera, kottar med mera. Leggåvorna och aktivitetsmaterialet skapade tillsammans en helhet.

Under 1930-talet inreddes förskolorna i Sovjet med leksaker som skulle få barnen intresserade av olika yrken. Det fanns olika platser för olika yrken där de kunde leka bland annat affär, läkare, frisör o.s.v. (Knutsdotter Olofsson, 2003, s. 123). Enligt Ann-Christine Vallberg Roth (2002, s. 60-69) var systrarna Ellen och Maria Moberg ledande inom barnträdgårdarnas pedagogik i Sverige. De arbetade utifrån Frøbels idéer. Barnträdgården skulle vara inredd som ett hem och den hade olika rum för flickor och pojkar. Rummen var inriktade på olika sysselsättningar för de båda könen. Det fanns exempelvis slöjdrum, dockvrå och byggrum. Likt sättet som de arbetade på i Sovjet skulle barnen slussas in i den dåvarande kulturen genom de olika rummen och leksakerna. 1936 kom Alva Myrdals bok *Riktiga leksaker* där hon riktade stark kritik mot Frøbels könsstereotypa idéer om leksaker. Hon menade att "[a]lla leksaker skola erbjudas lika åt pojkar och flickor. Finnes någon 'naturlig olikhet' mellan könen, så visar den sig av sig själv, men den får icke suggeras fram" (Myrdal i Vallberg Roth, 2002, s. 68). Myrdal menade även att Frøbels lekgåvor var alltför små och för svårt för små barn att leka med. Hon påvisade istället olika leksaker för olika åldrar. De yngre barnen fick leka med dockor och byggleksaker men de lite äldre skulle uteslutande leka med konstruktionsmaterial av olika slag (Vallberg Roth, 2002, s. 68). I samband med detta började de köpta leksakerna bli vanliga i hemmen. Leksakerna var ett sätt att socialisera in barnen i samhället. Under 1900-talet har konsumtionen av leksaker ökat kraftigt. Barn har idag betydligt fler köpta leksaker än vad barn hade i början av 1900-talet (Nelson & Svensson, 2005, s. 16).

5. Metod

Vi har gjort en kvalitativ studie på två förskolor. I detta avsnitt kommer vi att göra en kort beskrivning av de två förskolorna, tillvägagångssätt för materialinsamling samt det etiska förhållningssättet och vår arbetsfördelning.

5.1 Val av metod

För att kunna svara på våra två första frågeställningar om hur material påverkar barns lek har vi valt att göra observationer av hur barnen leker med de olika materialen i de barngrupper vi har besökt. Vi valde att genomföra intervjuer med förskollärare i barngrupperna och därigenom besvara vår tredje frågeställning om vad förskollärare anser om de olika materialen. När vi utformade frågorna till intervjuerna började vi med några frågor om respondentens yrkeskarriär. Detta för att få respondenten att känna sig mer trygg i situationen. Efter de inledande frågorna utformade vi frågor som vi ansåg kunde svara på våra frågeställningar. Frågorna handlade om vad förskollärarna ser att barn leker och vad barnen leker med. Vid utformandet av frågorna försökte vi att undvika ledande frågor samt göra dem korta och lätta att förstå vilket är något som Peter Esaiasson, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson och Lena Wängnerud (2007, s. 274, 298) påpekar är viktigt i intervjuer.

Staffan Stukát (2005, s. 49) menar att om man vill ta reda på vad människor faktiskt gör så är observation en bra metod. Vi ville ta reda på vad barnen lekte och vad de lekte med, inte bara vad barnen ansåg att de lekte och lekte med, därför valde vi att använda oss av observationer. Vid observationerna började vi med att använda oss av ett observationsschema (se bilaga 1). I observationsschemat hade vi tre kolumner: Vilket material använder de? Vad gör de? Vad säger de? Detta schema använde vi oss av första dagen men resterande dagar gjorde vi löpande observationer där vi skrev fritt utan schema eftersom vi ansåg att schemat hindrade oss i vårt sätt att anteckna. För mycket fokus gick till att tänka ut i vilken kolumn vi skulle skriva vad.

Vårt ursprungliga metodval var att göra videoobservationer men då en av förskolorna satte sig emot detta på grund av stränga sekretessregler valde vi att göra skriftliga observationer på alla förskolorna för att inte blanda olika metoder. Fördelar med videoobservationer är att man kan gå tillbaka och se situationen igen och eventuellt upptäcka händelser som man inte såg först. Dessa observationer inkluderar även kroppsspråk som kan göra situationen tydligare. Nackdelar med videoobservationer är att det kan bli väldigt mycket material att transkribera, samt att det kräver att forskaren har tillåtelse från målsman att få filma.

Ett annat alternativ att observera är att göra en ljudinspelning. Fördelar med detta är att man även här kan lyssna på situationen igen, de är lättare att transkribera än videoobservationer, och istället för att fokusera på det som sägs kan den som observerar fokusera på kroppsspråk. Om man genomför intervjuer så behöver inte intervjuaren anteckna samtidigt utan kan fokusera på själva intervjun. Nackdelar kan vara att man inte fångar kroppsspråk och andra händelser.

Vi valde att endast göra skriftliga observationer eftersom vi ansåg att detta skulle ge tillräckligt med material för oss att analysera. En ljudinspelning hade gett oss ytterligare material att transkribera och skriva ihop med våra anteckningar och detta ansåg vi inte vara nödvändigt för att nå fram till våra resultat.

Grant McCracken (i Esaiasson m.fl., 2010, s.291-292) ger ett råd på vad man skall tänka på när man väljer intervjupersoner. Ett av dem är att man skall välja främlingar då det är lätt ta svar för givet om man har en sen tidigare relation med den intervjuade. Vi känner förskollärarna som vi intervjuat och huruvida det har påverkat intervjuerna kommer vi att resonera kring senare i

diskussionen. För att samla in data använde vi oss av ljudupptagare under intervjuerna och samtliga intervjuer finns transkriberade. Frågorna vi ställde till förskollärarna finns i bilaga 2. Efter att ha transkriberat intervjuerna valde vi ut det materialet som vi tyckte var mest intressant och har sedan utgått från våra frågeställningar och försökt svara på dem med hjälp av förskollärarnas svar.

5.2 Beskrivning av förskolorna

Vi kommer att benämna förskolorna för Bokskogens förskola och Slottsbackens förskola. Båda förskolorna är kommunala men Slottsbackens förskola är Reggio Emilia-inspirerad. Genom en personlig kontakt som arbetar på Slottsbackens förskola som förskollärare fick vi höra att de inte använder sig av traditionella leksaker. Det fick oss att undra hur barnen lekte på den förskolan och vad de lekte med. Vi ville undersöka och jämföra detta med en förskola som har leksaker då detta är det vi har egna erfarenheter ifrån. Slottsbackens förskola blev därför ett givet val för oss och sedan valde vi en förskola som använder sig av leksaker i verksamheten. En av oss har gjort sin verksamhetsförlagda utbildning (VFU) på Bokskogens förskola och därför hade vi bra kontakt med den förskolan som då blev vårt andra val.

Vi tog kontakt med Slottsbackens förskola som har gjort valet att inte ha några köpta leksaker i verksamheten med undantag för konstruktionsmaterial som klossar och lego. Allt material som finns på förskolan är återvunnet material som pedagogerna tagit dit. Det kan vara mjölk- och äggkartonger men även bunkar och träslevar som förr använts i något hushåll. Denna förskola arbetar med en Reggio-Emilia-inspirerad pedagogik. Avdelningen vi besökte har 17 barn samt tre pedagoger och en resurspersonal. Barnen är mellan två och fyra år.

Avdelningen på Bokskogens förskola har 19 barn inskrivna samt tre pedagoger och en resurspersonal en dag i veckan. Barnen är mellan ett och fem år. Avdelningen har många köpta leksaker såsom dockor, barbie, bilar, plastdjur, utklädningskläder med mera. De använder sig av natur- och återvinningsmaterial endast vid enstaka tillfällen såsom vid jul- och påskpyssel.

5.3 Observationernas genomförande

Besöken utfördes under två dagar på varje förskola då vi observerade barnen under deras "fria lek". På förskolan Bokskogen observerades den fria leken under två timmar på två dagar. Avdelningen har endast fri lek på schemat efter läsvidan från kl 13.00 och framåt tills barnen går hem. Då de flesta barnen går hem kl 14.00 under denna termin, slutar leken oftast då. På Slottsbackens förskola var det fri lek på förmiddagen och vi var där och observerade mellan 10-11:30 under två dagar.

På Bokskogens förskola gjorde vi 8 observationer som var mellan 2-5 minuter långa. På Slottsbackens förskola gjorde vi 6 observationer som var mellan 2-10 minuter långa. Vi valde att analysera och diskutera tre observationer från varje förskola.

Vi var "fullständiga observatörer" (Esaiasson m.fl., 2007, s. 345) på båda förskolorna och vi satt på golvet i de rum där vi observerade. Vi gjorde osystematiska observationer (Stukát, 2005, s. 50-51) och ingrep inte i leksituationerna så länge ingen for illa. Vi observerade individuellt och ibland satt vi i olika rum och observerade helt skilda leksituationer men ibland satt vi i samma rum och observerade samma lek men då fokuserade vi på olika barn.

5.4 Intervjuernas genomförande

Vi intervjuade tre förskollärare, två på Bokskogens förskola och en på Slottsbackens förskola om deras syn på barnens användande av material i leken.

Den ena intervjun på Bokskogen genomfördes i personalrummet under eftermiddagen då alla raster var avklarade. Intervjun genomfördes utan avbrott och pågick i ca 20 minuter. Det var respondentens eget förslag att vi skulle använda oss av personalrummet. Här använde vi oss av två diktafoner, en av oss ställde frågorna medan den andra antecknade med penna och papper vad som sades.

Den andra intervjun genomfördes i en hall till en utav avdelningarna på förskolan då alla de andra rummen var upptagna, detta resulterade i att intervjun avbröts två gånger då två pedagoger korsade hallen. Då vi insåg att det inte fanns något rum ledigt frågade vi respondenten om det gick bra att genomföra intervjun i hallen. Svaret blev ja. Här märkte vi en stor skillnad på stämningen under intervjuerna, den som utspelade sig i hallen var mer stressad och påverkad av avbrotten medan den andra intervjun hade en mer lugn och harmonisk stämning. Intervjun pågick i ca 20 min.

Intervjun på Slottsbackens förskola genomfördes i ett tyst och lugnt konferensrum. Den pågick i ca 30 min utan avbrott, även här valde respondenten lokal. Då en av oss redan känner denna förskollärare ville vi att den andra av oss skulle intervjuar. Detta gick dock inte att genomföra då den tänkta intervjuaren blev förkyld och tappade rösten. Så under alla intervjuerna var det samma person som intervjuade och den andra förde anteckningar och inflikade extra frågor. Totalt fick vi ihop 16 sidor transkriberat material från de tre intervjuerna. Vi valde att ta med det som var mest intressant utifrån våra frågeställningar.

5.5 Studiens tillförlitlighet

Syftet med studien var att få en ökad förståelse för leksakers betydelse för barns lärande. Vi valde att utföra en kvalitativ studie eftersom vi ville göra en detaljerad undersökning om hur barn leker med olika material och vad förskollärarna anser om verksamhetens tillgång till material. Vi försökte att utforma våra frågor så att respondenterna inte skulle uppleva intervjun som ett förhör. Vi ställde korta frågor och vi fick långa svar av respondenterna vilket Esaiasson m.fl. menar är ett tecken på en god samtalsintervju (2007, s. 298). Det finns ändå en risk att respondenterna inte har svarat helt sanningsenligt på våra frågor då de exempelvis kan ha misstolkat någon av dem eller känt att de behövt försvara sitt sätt att arbeta och därför svarat på ett sätt som sätter arbetssättet i ett bättre ljus. Det finns även en risk att vi har misstolkat deras svar (jfr. Stukát, 2005, s. 126). För att kunna få så sanningsenliga resultat som möjligt av våra observationer valde vi att utföra dem på två förskolor med skilda arbetssätt. Genom att förskolorna använder sig av olika material i verksamheten ansåg vi att det skulle vara lättare att jämföra de olika materialen. Vi menar att det hade varit svårare om barnen på de olika förskolorna hade haft tillgång till båda sorter av material. Vi är medvetna om att våra resultat inte kan generaliseras då vi bara utfört studien på två förskolor.

5.6 Etiska ställningstaganden

Namnen på förskolorna och barnen i vår undersökning är fingerade. Alla förskollärare har blivit informerade om vår studie och syftet med intervjuerna genom muntlig och skriftlig information och de har gett oss sitt samtycke (jfr. Esaiasson m.fl., 2007, s. 291).

Vi har i den här undersökningen tagit hänsyn till de fyra forskningsetiska principerna, dessa är:

Informationskravet

När vi tog kontakt med respondenterna första gången förklarade vi syftet med undersökningen och frågade om de ville ställa upp på en intervju. Vi skickade även ut frågorna en vecka innan intervjutillfället för att förskollärarna som intervjuades skulle kunna känna sig förberedda inför intervjun. Vid intervjutillfället inledde vi med en kort beskrivning av syftet med vår studie så att respondenterna skulle få ett sammanhang till frågorna (jfr. Vetenskapsrådet, 2002, s. 7).

Samtyckeskravet

Varje respondent fick skriva på en blankett där de godkände att vi spelade in intervjun (se bilaga 3). Vi frågade förskollärarna några dagar innan det inplanerade intervjutillfället för att de skulle få gott om tid att bestämma om de ville medverka eller inte (jfr. Vetenskapsrådet, 2002, s. 9).

Konfidentialitetskravet och nyttjandekravet

Vi informerade förskollärarna om att vi var de enda som skulle få ta del av materialet. Även vi som intervjuare skrev under blanketten (som respondenterna skrev under) för att garantera anonymitet till respondenterna och att ljudupptagningen ska förstöras efter avslutat arbete. Vårt material har förvarats på ett sätt som gjort att ingen utomstående har kunnat ta del av det (jfr. Vetenskapsrådet, 2002, s. 12, 14).

5.7 Arbetsfördelning

Vi anser att båda har haft lika stor inverkan/påverkan på arbetet. Vi har arbetat tätt tillsammans på alla delar. Val av arbetssätt och tillvägagång har passat oss bra och vi känner oss nöjda med utfört arbete, både det individuella samt det gemensamma.

Från början var tanken att vi skulle dela upp intervjuerna mellan oss men på grund av att en av oss blev sjuk och tappade rösten var det samma person som intervjuade alla förskollärarna. Vi satt ändå båda med under intervjuerna och vi hade båda möjlighet att ställa följdfrågor som vi kom på under intervjun. Vi har båda transkriberat intervjuer och skrivit ut observationer.

6. Resultat och analys

Här nedan kommer vi först att beskriva tre observationer från varje förskola. Efter varje observation följer en beskrivning av hur vi har tolkat situationen och därefter en analys. Genom dessa observationer försöker vi svara på hur barnen använder sig av olika material och hur leken påverkas beroende på olika material. Därefter kommer vi även att skriva ut delar av intervjuerna som vi sedan tolkar och analyserar. Barnens ålder kommer vi att skriva ut år:månad.

6.1 Observationer på Bokskogens förskola

Följande tre observationer är från Bokskogens förskola som ligger utanför Göteborg. Där har barnen tillgång till mycket leksaker.

Observation 1

Kajsa 4:6 år, Niklas 4:6 år och Jakob 4:6 år leker i dockvrån (se bilaga 4, bild 1 och 2). Kajsa ligger i docksängen och leker med sin docka. Jakob och Niklas börjar skoj-bråka

Kajsa - Sluta bråka!

Niklas och Jakob slutar genast. Niklas går och hämtar en riktig telefon med lur och knappsats som inte längre används och därför har hamnat i dockvrån. Han tar upp luren och ringer till polisen och ber dem komma och hämta Jakob som har varit dum. Han upprepar detta flera gånger och Jakob blir mer och mer irriterad.

Jakob - Sluta! Du får inte vara med! Du får gå härifrån!

Niklas stoppar ner telefonen i en väska. Jakob lägger sig i docksängen tillsammans med Kajsa och de två leker att de är föräldrar till dockan. Niklas går runt i rummet, plockar upp telefonen från väskan och ställer den i fönstret där han hittar en leksaksmobiltelefon. Han fäller upp den och ska ringa men upptäcker att den inte "fungerar".

Niklas - Den är trasig! Vem har gjort detta?

K - Inte jag!

J - Inte jag!

N - Den måste laddas.

Niklas går fram till fönstret igen och tar upp telefonluren och håller den mot mobiltelefonen och säger igen att den måste laddas. Sen lägger han mobiltelefonen på platsen där telefonluren ska ligga.

N - Här kan den ligga och laddas.

Vi tolkar detta som att Niklas först använder telefonen som precis det den är. Han ringer med den och pratar med polisen. Jakob och Kajsa leker med dockan och låtsas att de är föräldrar till den. Niklas hittar en leksaksmobiltelefon som han också tänker att han ska ringa med men upptäcker att den behöver laddas. Då använder han den andra telefonen som hjälp för att ladda den. Här kan vi se att leksakerna blir både det som de ser ut som men även (som i fallet där telefonen blir laddare) något helt annat.

Analys

I denna situation använder sig Niklas av en telefon. Först ringer han med den och pratar i den och använder den som en riktig telefon. Senare kan vi se att telefonen får en annan funktion, den blir en laddare till mobiltelefonen. Niklas omformar alltså leksaken till något nytt som krävs för att leken ska kunna fortsätta (jfr. Knutsdotter Olofsson, 2003, s. 125). Han skapar ett verktyg som behövs för att lösa ett problem i leken (jfr. Säljö, 2000, s. 77). Genom att göra detta visar Niklas att han har förmågan att transformera ett objekt till något annat än vad det är. Smidt menar att detta är viktigt för att utveckla sin kognitiva förmåga. Hon menar att förmågan "att gå bortom det upplevda objektet till något inbillat och att använda det konkreta föremålet som ett tecken för fantasiföremålet är mycket viktig i den kognitiva utvecklingen" (2010, s. 146).

Niklas använder sig av sådant som han har sett i sin omgivning. Han har förmodligen sett hemma att en mobiltelefon behöver laddas och då har en vuxen löst problemet med en laddare. I leken hämtar han inspiration från denna tidigare erfarenhet och skapar en egen laddare då det inte finns någon att tillgå (jfr. Vygotskij, 1995, s.17).

I denna observation kan vi se att barnen skapar en rollek där leksakerna används till det de är ”tänkta för” men även att de kan transformeras av barnen när något material saknas. Leken är inspirerad av barnens tidigare erfarenheter. Vi kan anta att Niklas även blir inspirerad av materialet i rummet. Han går runt planlöst i rummet och ställer ifrån sig den riktiga telefonen i fönstret. När han sedan hittar mobiltelefonen blir han inspirerad av den och kommer på idén att den är trasig. Leken kan alltså ha inspirerats av leksakerna i rummet men är inte beroende av att det finns specifika material då barnen verkar ha lätt att transformera föremål om det är något som saknas.

Observation 2

Josefine 4:0 år, Kajsa 4:6 år och Alva 4:3 år är i dockvrån (se bilaga 4 bild 1 och 2). De använder sig av två docksängar, dockor, dockvagnar och ett litet kök. Kajsa och Josefine bäddar åt dockorna i sängen. Kajsas docka har papper fasttejp på armen från gårdagens sjukvårdslek. Alva står i köket och pysslar.

Josefine - *Nu ska min bebis sova.*

Kajsa - *Doktorn har sagt att hon måste sova.*

J - *Hon har feber, måste ha medicin.* Hon hämtar medicin i köket och ger till dockan.

Kajsa lägger sig i docksängen tillsammans med sin docka.

K - *Jag sover med bebisarna.*

Josefine protesterar över att hennes docka inte längre får plats i sängen men Kajsa säger till henne att använda den andra docksängen istället vilket hon gör.

Alva - *Josefine, jag har ny medicin här.* Håller fram en liten plastmugg till Josefine som inte verkar så intresserad av detta.

K - *Alva, kan du ge mig citronvatten?*

A - *Detta är citronvatten!* Ger muggen som nyss innehöll medicin till Kajsa.

K - *Bra, det är jättebra om man har brutit armen.*

Alva och Josefine har varsin docka och varsin dockvagn. De håller på att klä på sina dockor. Kajsa ligger i sängen tillsammans med dockan och sjunger. Hon försöker få Josefine att sjunga samma sång för sin bebis men Josefine vill inte. Josefine blir irriterad på att Kajsa sjunger och ber henne ett antal gånger att sluta men Kajsa fortsätter.

Josefine - *Uää! Tar upp dockan ur vagnen. Kajsa nu vaknade hon av dig! Man får inte sjunga! Hon byter till en mer pipig röst och säger Dumma Kajsa! Dumma Alva! Hon byter till sin vanliga röst igen och säger till Kajsa. Du får vara tyst annars leker jag bara med Alva!*

Kajsa fortsätter att sjunga. Josefine och Alva lämnar rummet och Kajsa följer efter.

Vi tolkar det som att flickorna börjar med att leka doktor efter Kajsas anvisning om att doktorn sagt att Josefines docka måste sova. Josefin följer med i Kajsas val av lektema genom att säga att ”Hon har feber, måste ha medicin”. Här ses dockan som en egen person, det vill säga att det är inte något av barnen som spelar dockans roll utan hon är en egen individ som de tar hand om. Vi tolkar även detta som en omsorgssituation där huvudfokus handlar om att ta hand om ”bebisarna”. Detta kan spegla barnens verklighet då de själva kan ha varit hos doktorn där denne talat om för dem att när de är sjuka måste man äta medicin och sova mycket.

Alva visar på ett tydligt sätt hur hon från att ha haft en kopp med ny medicin går till att ha ett glas med citronvatten, hon byter mening på objektet efter hur leken ter sig. Kajsas kommentar kring

citronvattnet tolkar vi som en bearbetning av tidigare erfarenheter. Det är inte omöjligt att Kajsa får citronvatten hemma när hon är sjuk, detta tar hon med sig in till leken men benämner istället att det är bra när man har brutit armen som syftar till en utav dockornas skada.

I andra delen av situationen ser vi hur Alva ”blir” dockan, hon gråter till som en bebis och säger med sin egen röst till Kajsa att sluta sjunga, sedan byter hon till en bebisröst igen där bebisens genom henne själv säger till både Alva och Kajsa. Här kan vi se ett tydligt exempel på när barn ”blir” sina leksaker. Det vill säga att de går in i rollen som leksaken innehar.

Analys

I denna lek hanterar barnen information som de har fått från sin omvärld. De vet att om man är sjuk så ska man gå till doktorn, man ska ta medicin och man ska sova. Kajsa har förmodligen fått veta att hon ska dricka citronvatten när hon är sjuk. Genom leken lär de sig att förstå vuxenvärlden (jfr. Knutsdotter Olofsson, 2003, s. 80-81). Kommunikationen och samspelet i den här situationen kan resultera i att barnen förstår saker om sin omgivning som de inte tidigare förstått (jfr. Säljö, 2000, s. 34 – 68). Barnen i denna situation är mycket lekkompetenta. De nappar på varandras idéer; Kajsa säger att doktorn har sagt att hennes bebis måste sova. Josefine nappar på Kajsas idé och utvecklar den genom att säga att de måste ha medicin. De tar hjälp av de olika erfarenheter de har för att få leken att fortgå. De lär sig av varandra. Dysthe sammanfattar detta på ett bra sätt då hon menar att ”kunskap konstrueras genom samarbete i en kontext” (2003, s. 41).

Vi kan också se att Kajsa försöker få Josefine att nappa på en idé om att sjunga för dockan. Josefine vill inte göra detta vilket resulterar i att leken upphör tillslut. Genom dockan försöker Josefine få Kajsa att sluta. Ännu har hon inte gått ur leken och harmonin i leken är fortfarande kvar men när Kajsa fortfarande inte slutar sjunga så utesluts hon ur leken och Alva och Josefine fortsätter leka själva. När Kajsa och Josefine inte kommer överens så upphör lekens harmoni. Kajsa håller sig inte till lekreglerna och därför utesluts hon från leken (jfr. Knutsdotter Olofsson, 2003, s. 24-26).

I denna observation kan vi utläsa att barnen återigen skapar en rollek. Även här får de inspiration av materialet i rummet men även från tidigare erfarenheter. Materialet; dockorna, blir här fokus i leken och de utgör en egen roll i leken.

Observation 4

Peter 4:0 och Alva 4:3 leker med en borg, riddare och drakar i hallen (Se bilaga 4 bild 3).

Peter - Här är vakter. Ställer riddarna i borgen.

Alva leker med en häst och en riddare som rider runt borgen och i borgen. Peter plockar med olika figurer och ställer upp dem i borgen.

P - De säger...

Alva - Säger den här det Peter? Pekar på sin häst och riddare. Nu ska jag ramla. Hon står med sin häst och riddare på borgmuren och välter ner dem på borggården. Sedan går hon till en upp-och-nervänd låda som står bakom Peter och gömmer sin häst och riddare under lådan.

A - Oj, Peter! Titta bakom dig! De är fast!

P - Jag ska hjälpa dig! Han tar draken med ena handen och använder den för att välta lådan. Sedan tar han ut riddaren och hästen med andra handen och ger till Alva.

A - Visst var den snäll draken.

P - Mmm! Han håller draken i luften och flaxar med dess vingar.

Här ser vi både att barnen *är* figurerna som de leker med. Exempelvis när Alva säger "Nu ska jag ramla" och pratar genom hästen och riddaren och när Peter säger "Jag ska hjälpa dig" och flyttar lådan med hjälp av draken. Barnen blir figuren som de leker med. De berättar även *om* figurerna som när Peter säger "Här är vakter" och när Alva säger "Titta bakom dig! de är fast!". Barnens samspel fungerar bra, de leker en lugn lek och de accepterar varandras initiativ. Alva kommer med en idé om att hennes figurer "är fast" och Peter utvecklar den genom att rädda dem med sin egen figur.

Analys

Både Alva och Peter har kommit såpass långt i sin utveckling att de kan skilja sig själva från andra. De vet vem "jag" är och kan då leka att de är någon annan, i detta fall en drake eller en riddare på en häst. De leker en projektiv lek där de emellanåt besjälarna de figurer de leker med. När Peter säger "jag skall hjälpa dig" genom draken projicerar han sina tankar på draken som agerar i hans ställe även i denna situation besjälarna han draken när han säger "jag" (jfr. Knutsdotter Olofsson, 2003, s. 88-91). Alva och Peter lyckas bevara lekens harmoni. De följer lekreglerna och även om de varierar mellan olika sätt att leka med figurerna så är det inget som stör leken (jfr. Knutsdotter Olofsson, 2003, s. 24-26). Enligt Johansson (2003) kan barn i samspel med andra barn utveckla sin förståelse till empati. Det kan vi se här när Peter hjälper Alvas häst och riddare när de behöver räddas. Även när Alva säger "visst var den snäll draken" visar hon tecken på empati.

I situationen besjälarna barnen leksakerna i en projektiv lek där de leker att de är riddare och drake. Leken skapas och inspireras utifrån materialet och inte vad vi kan se från en tidigare verklig händelse.

6.2 Observationer Slottsbackens förskola

Observation 4

Malin 2:11, Lena 3:8 och Kim 2:6 står i fantasirummet (se bilaga 5 bild 1).

Malin säger till Lena: Vi måste ha sånt här. Håller upp en duk. Flickorna lägger duken på bordet och går och hämtar fler dukar.

Malin - *Den här kan vi ha, håller upp en duk till och visar Lena.*

Lena - *Nej det blir inte så smart!*

Malin lägger tillbaks duken på golvet. Flickorna dukar fram skålar, mjölkpaket, äggkartonger med mera på bordet. Malin lägger även ut en duk på en stol.

M - *Nu kan vi sätta oss vid bordet, nu Kim kan du sätta dig, varsågod Kim* och klappar på stolen som hon har gjort i ordning åt honom. Kim sätter sig i stolen.

M - *Kan vi få lite mat?* Tittar på Lena. Lena lägger upp "mat" från en bunke till skålar som är ut placerade på bordet. Sedan går Lena och hämtar en gammal mobiltelefon och sätter den mot örat.

L - *Jag lägger upp pannkakor* och lägger upp i alla skålar. Sedan avslutar hon leken genom att säga: *Nu måste vi duka undan.*

Efter matsituationen börjar Lena diska alla skålar de använt med en diskborste och ställer sedan skålarna i diskstället bredvid. Malin ställer sig bredvid Lena.

M - *Nu skall jag diska*

L - *Men nu diskar jag*

M - *Nu skall jag diska*

L - *Du kan diska med mig.*

De diskar båda två en kort stund.

L - *Jag måste köpa mat.* Hon plockar i saker i en hink. *Nu måste jag köpa det här.* Hon tar fram en stor kartong och plockar upp ett tygstycke ur den. *Det är en halsduk*

[...]

Lena ska gå till jobbet. Hon plockar ihop lite saker i en väska, lägger den i fåtöljen och använder fåtöljen som en vagn att köra sakerna i.

Under den första delen av observationen ser vi tydligt hur barnen samspelar och följer lekens regler utan avbrott. Barnen leker en omsorgssituation utan uttalade roller så som mamma, pappa, barn. Vi tolkar det som att de spelar upp redan tidigare upplevda situationer, kanske hemifrån, då de först dukar och gör i ordning bordet, sen ställer de fram maten med tillbehör och sist sker själva matsituationen där Malin börjar med att be om mat. Lena accepterar Malins inbjudan i leken och börjar lägga upp mat i skålarna. Lena fortsätter leken genom att hämta en mobiltelefon och förklara i luren vad hon gör vid bordet. Återigen tolkar vi det som att Lena leker en lek baserad på tidigare erfarenheter då hon låtsas att det är någon i andra änden av luren. Vi kan även se att hon hämtar inspiration från lekmaterialet. Hon ser mobiltelefonen och använder den som en telefon och inget annat.

Under den andra delen av observationen tolkar vi det som en samspelssituation där barnen tillsammans hittar ett sätt att samarbeta då Lena säger att det är okej att Malin diskar med henne.

I sista delen av observationen ser vi att Lena tar det första bästa som korg. det vill säga en hink, när hon skall gå och handla. Hon plockar i saker i hinken precis så som man själv gör när man är i en mataffär. Vi kan också se att barnen högt talar om vad materialet de använder representerar. Exempelvis säger Lena att hon ska handla när hon tar hinken och då förstår de runt om kring att hon har en korg. Hon säger även att "det är en halsduk" när hon tar ett tygstycke runt halsen så att de andra ska förstå vad hon gör.

Analys

Tillsammans med de artefakter som finns att tillgå i rummet spelar barnen upp vardagssituationer i leken som förekommer i de flesta hemmen. Barnen dukar bordet, lagar och lägger upp mat samt avslutar genom att diska. De medierar sin omvärld med hjälp av artefakterna, utan artefakter hade det varit svårare för barnen att förstå sin omvärld (jfr. Strandberg 2007, s. 30). Wellros menar att barnen tränar sig inför vuxenlivets roller då de som i situationen ovan där barnen diskar. Genom diskborstar och tallrikar kan barnen träna sig på att diska i leken vilket kan resultera i att de senare i livet kommer ha lättare för det än de barn som kanske inte alls har tränat upp det beteendet och rörelserna (jfr. Wellros, 1998, s. 85).

För barn kan artefakter, eller verktyg, även vara leksaker och annat material som finns runt om kring dem. Johansson (2003) menar att barns verktyg kan skapa många lärandetillfällen, inte minst i samspelet. När Lena och Malin skall diska är ett exempel på hur verktygen kan främja ett samspel. I situationen skapar även Lena ett eget verktyg när hon förvandlar hinken till en korg då hon skall "gå och handla" (jfr. Säljö, 2000, s. 20). Denna observation visar tydligt att barn skapar och omskapar vardagssituationer (Wellros, 1998, s. 85).

Här inspireras barnen av materialet och skapar leksituationen utifrån sina tidigare erfarenheter. De använder materialet som verktyg för att upprepa och träna på tidigare upplevda vardagssituationer. Materialet används både som det är men transformeras också.

Observation 5

Julia 3:2 och Viktor 2:9 leker i fantasirummet (bilaga 5 bild 2).

Julia – *Ska vi leka mamma barn?*

Viktor – *Jag är pappa. Kom då bebis!*

J – *Är du mamma och jag bebis?*

V – *Jag är mamma och här är din vagn.* Han visar en stor plastlåda.

J – *Jag kan köra vagnen.* Hon tar tag i ena kanten på lådan och lyfter.

V – *Nej du ska ligga i vagnen.*

Julia sätter sig i plastlådan och Viktor börjar putta lådan framför sig.

V – *Vi måste svänga!* Tar i ordentligt och försöker vrida på lådan. *Till bussen!*

Julia har en diskborste i handen och sopar golvet framför lådan medan Viktor kör.

V – *Vi kör vagnen först till bussen! Bussen kommer snart! Vi ska åka en blå buss.*

Julia kliver ur ”vagnen”.

V – *Vi är inte framme än!*

J – *Men jag är mamma nu.*

V – *Ska jag vara bebis?*

J – *Ja.*

Viktor kliver i ”vagnen”.

V – *Kör mig här!*

J – *Okej. Vi åker buss.*

V – *Den där bussen!* Pekar.

J – *Men det är grön buss. Vi ska åka blå buss!*

Här ser vi att Julia och Viktor verkar ha lätt att samspela med varandra. De bestämmer snabbt roller och Viktor hittar rekvisita. De använder en plastlåda som barnvagn och det räcker för att det ska bli en bra lek. Trots att plastlådan är otymplig att köra så fungerar den fint som barnvagn. Vad Julia gör med diskborsten vet vi inte, hon talar aldrig om det. När leken har pågått en stund så byter barnen plötsligt roller på Julias initiativ. Hon har tröttnat på sin roll och vill ha Viktors istället. Viktor som förmodligen vill att leken ska fortsätta går med på att byta roller. Det verkar fortfarande vara samma lek som pågår efter rollbytet eftersom de fortfarande ska åka den blå bussen.

Analys

Julia och Viktor tar rollerna som mamma och bebis. Detta betyder att de kan skilja sitt eget jag från andra vilket är en viktig del i rolleken. Om barnet inte vet vem det är så är det svårt att spela någon annan. Viktor och Julia identifierar sig även med sina tagna roller då de går in i rollerna och pratar och agerar som de upplever att rollerna gör i verkligheten (jfr. Knutsdotter Olofsson, 2003, s. 88-91). Knutsdotter Olofsson menar vidare att denna leksituation kräver att barnen har en förmåga att samarbeta vilket syns då barnen kan byta roller i leken utan att den upphör (s. 90). Deras samarbetsförmåga gör också att de kan bevara lekens harmoni (jfr. Knutsdotter Olofsson, 2003, s. 24-26). Barnen förhandlar med varandra i leken när de vill byta roller. Julia säger ”Men jag är mamma nu” och Viktor frågar ”Ska jag vara bebis?”. De kommer överens och därför kan

leken fortskrida (jfr. Alvestad, 2010, s. 168). I denna lek kan vi se att barnen förhandlar med varandra. Julia börjar med att fråga om Viktor vill leka vilket han vill. De kommer överens om roller i leken. I mitten av leken kliver Julia ur plastlådan och vill byta roll. När hon reser på sig hamnar hon i en mer jämställd position med Viktor. Hon bestämmer att "jag är mamma nu". Viktor accepterar detta. De löser situationen med en verbal strategi och Julia använder sig även av den fysiska strategin när hon reser sig ur lådan (jfr. Alvestad, 2010, s. 88-89).

Här skapar barnen en rollek som inte verkar inspireras av materialet som finns i rummet. De bestämmer först vad de ska leka, förmodligen utifrån sina tidigare erfarenheter och sedan tar de materialet som finns i rummet och transformerar det efter lekens behov.

Observation 6

Tre killar, Hampus 2:6 år, Joakim 3:8 år, Sune 3:4 leker i byggrummet med kastanjer, stenar och pinnar. De använder pinnarna till att röra om i en kastanje- och stenblandning.

Hampus - *Vi måste borsta ägg.* Han tar upp en träbit som han borstar med hjälp av en pinne. *Nu steker vi.* Han rör med pinnen i kastanje- och stenblandningen igen. Joakim slår med en pinne på kanten av lådan där kastanje- och stenblandningen ligger i.

H - *Neej! Gör inte så Joakim, vi måste laga mat.*

Joakim och Sune försöker dra bort lådan från Hampus.

H - *Neej! Måste laga mat.* Hampus drar i andra sidan av lådan med båda händerna.
En förskollärare kommer och tar bort lådan och leken upphör.

I denna observation ser vi hur Hampus transformerar en pinne till en borste och en träbit till ett ägg. I rummet de befinner sig i finns inga färdiga leksaker utan endast naturmaterial så som stenar, pinnar kastanjer med mera. Vi tolkar det som att Hampus inte fått inspiration från något liknande material utan fantiserar (transformerar) fritt materialet i leken. I stället för att följa med i Hampus lek skapar sig Joakim en egen då han slår med pinnen mot kanten på lådan. Hampus säger ifrån men leken störs inte utan Hampus uppmanar Joakim att de måste laga mat. Joakim vill fortfarande inte följa med i Hampus lek utan försöker nu dra bort lådan tillsammans med Sune från Hampus. Vi tolkar även Hampus agerande som inbjudningar i leken till de andra pojkarna då han säger Vi istället för jag, detta är en inbjudan till samspel som pojkarna inte accepterar, de vill hellre förstöra leken.

Analys

Hampus vill leka en "laga-mat-lek" och behöver då ett ägg och en borste som han ska borsta ägget med. Då tar han det som finns tillgängligt i rummet nämligen en träbit och en pinne (se bilaga 5 bild 3). Knutsdotter Olofsson påpekar att leksaker används och omformas vid behov så att de ska passa i leken (2003, s. 125) vilket är precis det Hampus gör i den här leken. Knutsdotter Olofsson menar fortsättningsvis att barn har förmågan att transformera vad som helst till vad som helst (2003, s.11) vilket också Hampus tydligt visar i denna situation. Hampus lyckas gå bortom det upplevda objektet genom att fantisera att pinnen och träbiten är en borste och ett ägg. Enligt Smidt är detta viktigt för barns kognitiva utveckling (2010, s. 146).

Joakim och Sune följer inte med i Hampus lek. De lockas inte av hans försök till inbjudan då han börjar leken med att säga "Vi måste borsta ägg". Joakim och Sune går heller inte in i leken när

Hampus försöker bjuda in genom att rätta Joakim och förklara för honom att "vi måste laga mat". Detta kan ses som att Sune och Joakim inte vill ta sina roller och inte heller vill hålla sig till de lekregler som Hampus satt upp (jfr. Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson, 2008, s. 52-53). Joakim och Sune är mer intresserade av att förstöra Hampus lekharmoni genom att försöka dra bort lådan från honom (jfr. Knutsdotter Olofsson, 2003, s. 24-26).

Här utspelar sig en leksituation där Hampus skapar en lek som inte inspireras av materialet i rummet utan förmodligen av Hampus tidigare erfarenheter. Han vill leka en lek där han lagar mat och transformerar det material som finns att tillgå.

6.3 Sammanfattning av observationer

I flera av situationerna transformerar barnen materialet de har tillgång till i leken. Det spelar inte så stor roll vilket material de har tillgång till, allt transformeras. Finns det ett material som föreställer det objekt barnen är ute efter så tar de dock detta i första hand. Detta gäller på båda förskolorna (jfr. Knutsdotter Olofsson, 2003, s. 125). Vi kan se att de flesta lekarna i observationerna inspireras av barnens tidigare erfarenheter mer än utifrån det material som finns att tillgå. I de flesta observationerna speglar barnens lek situationer från deras vardag. Vi kan utifrån vårt resultat se att utbudet av material inte påverkar barnens sätt att leka. På båda förskolorna uppstår mestadels rollekar som är inspirerade av vardagssituationer (jfr. Vygotskij, 1995).

Barnen leker inte på olika sätt på de två förskolorna men av våra resultat kan vi se att barnen på Bokskogens förskola i större utsträckning inspireras av materialet (leksaker) de har att tillgå. När barnen på Slottsbackens förskola lekte skapades oftast leken först och sedan användes det material som fanns i rummet för att komplettera leken (jfr. Knutsdotter Olofsson, 2003, s. 125).

6.4 Intervjuer på Bokskogens förskola

På Bokskogens förskola intervjuade vi två förskollärare; Pernilla och Anna. De har båda två jobbat 25 år som förskollärare. Pernilla och Anna jobbar på var sin avdelning med 19 barn i åldrarna 1-5 år.

Hur använder barnen lekmaterialen som erbjuds?

Både Anna och Pernilla anser att barnen just nu leker mycket med plastdjur, bilar och i "dockvrån" med köksinredning samt dockor. Pernilla menar att barngruppen "leker väldigt mycket med dockor, mycket rollek med inom sjukvården. Doktorslekar och att de är patienter och det är väldigt mycket doktorssaker och dockorna är sjuka". Med bilarna blir det en mer våldsam lek menar Pernilla.

De leker Krasch Bom. Det är lite våldsam. Jag tycker det är liksom våldsamma bilar [...]Så det är liksom inte nu åker jag dit bort och så lastar av sanden 'hejdå' och 'så kommer jag sen' utan det är [gör ljudeffekter] hela tiden.

Pernilla och Anna anser att djurlekarna utgår ifrån att barnen är djuren, det vill säga att djuren inte är egna individer tillsammans med barnen utan att det endast är djuren som leker genom barnen. Anna berättar

Asså de, det blir nog lite som någon sorts rollek, om någon av barnen har en dinosaurie så ÄR han dinosaurien. Och så gör den här dinosaurien olika saker och den andra kompisens kanske är ett lejon och så gör de saker tillsammans och så blir det någon typ av rollek av det.

Vi tolkar det som att barnen på denna förskola leker mycket rollekar i omsorgssituationer. De använder leksakerna som rekvisita i leken, de använder leksaker som passar för lekens syfte. Det kan vara en doktorslåda med alla verktyg som krävs i en doktorssituation. De använder docksängar och matlagningsredskap. Vad vi såg genom observationerna var att om det fanns leksaker som passade in i leksituationen så använde barnen dem i första hand. De fick även inspiration av materialet. Om det var något material som saknades så kunde de använda något annat.

Förskollärarna ser också att när barnen leker med figurerna, som man tydligt kan se vad de föreställer exempelvis snövit, prinsan eller något djur, så blir det också en slags rollek. Barnen är djuren eller figurerna och pratar genom figurerna.

Analys

Förskollärarna menar att barnen leker många lekar som syftar på omsorgssituationer och speciellt lekar där doktorslådan och dess innehåll är centrala artefakter. Genom artefakter lär sig barn sin kulturella omgivning (se Strandberg 2007, s. 30). Att använda leksaker som symboliserar en verklig företeelse menar Nelson och Svensson (2005, s. 57-58) kan hjälpa barnet att förstå det som händer runt om kring leksaken. Pernilla berättar att barnen leker mycket med dockor och doktorssaker. Genom dessa lekar lär de sig att förstå hur exempelvis en spruta fungerar. De kan ge dockan en spruta och kanske bli mer förberedda för den dagen när de ska få en spruta själva.

Man kan dock se på dessa leksaker ur ett annat perspektiv då Smidt (2010) menar att barnets förmåga att gå bortom det upplevda objektet är viktigt för barnets kognitiva utveckling. Att som barn bara ha tillgång till färdigt material som inte används till något annat än det är syftat till exempelvis en leksaksspruta som bara blir en spruta i leken skulle kunna bidra till en inte lika intensiv utveckling av fantasin (s. 146).

Hur påverkas barnens lärande i lek beroende på valet av lekmaterial?

Båda förskollärarna är ense om att det är barnets egen förmåga till samspel som spelar störst roll till förmågan att samspela i leken, inte kring vilket material de använder. Pernilla berättar

Det är ju liksom åldersrelaterat; är man väldigt liten så är det ju väldigt mycket egenlek eller bredvidlek och då sitter man ju själv men är man då som den gossen jag satt med och hans kompis, de är tre år, då samspelar de med varandra, nu kör vi dit eller de säger nog inte så mycket nu kör vi dit utan de säger mer nu kraschar vi där. Och i rolleken i dockvrån där delar man ju på materialet och så kan ju barnen vara egocentriska och vilja ha det för sig själv men där får man ju som pedagog kanske gå in och styra.

Anna berättar

Ett- och tvååringar har kanske inte ens förmågan att kunna samspela så mycket, utan det är något som växer, man är ju mycket mer egocentrisk när man är yngre som trappas av med tiden att man har lättare att dela med sig och samspela. Man kan nog inte kräva det av en ettåring liksom att det skall fungera

helt och man märker när de blir äldre så har de större förmåga att kunna samspela, det är ju helt naturligt liksom.

Här skiljer sig de båda barngrupperna åt, Anna menar att det inte är alla i hennes barngrupp som kan samspela utan det blir mer egenlek.

Ett större gäng har svårt för att samspela så det är det vi måste jobba jättemycket med, att de ska göra då, men det finns ju några barn som jag ser jättebra samspel med och några som har svårare.

Pernilla berättar att hennes barngrupp är mycket lekkompetenta denna termin "Mycket rollekar. Väldigt mycket rollekar. Mamma pappa barn. De är väldigt duktiga, de är väldigt lekkompetenta. [...]. Leken är väldigt utvecklad måste jag säga".

Här tolkar vi det som att Pernilla och Anna anser att det är barnens *förmåga till samspel* men även ålder som påverkar hur bra de leker tillsammans. Materialet de leker med har inte någon större betydelse i detta avseende men vi kan se att dockor är något de använder i leken och det är ett material som ett samspel ofta uppstår kring. När barnen har svårt med samspelen får pedagogerna vara med i leken och hjälpa till och försöka främja samspelen.

Pernilla påpekar att leken har stor betydelse för barns lärande.

Det är ju otroligt viktigt att barn leker. Det är ju livets verk så det är ju något som är jätte- jätteviktigt i våran verksamhet. Att se lekens betydelse för barnens utveckling och lärande och att man tar det på största allvar, barnens lek, det är jätteviktigt tycker vi.

Pernilla berättar också om leksakens betydelse i leken och menar att det är viktigt att

det ska finnas en variation så att barnen kan använda dem i leken[...]. Barnen får vara delaktiga i val av material och har på så sätt inverkan på sitt eget lärande. De önskar främst 'renodlade leksaker'; färdigt material.

Båda förskollärarna anser att leksaker är ett bra material om det är väl genomtänkt och inte finns i ett överflöd. Om det är något som saknas i leken berättar Anna att

man kanske blir sporrad att bli lite mer kreativ på något vis, jag vet inte om allt är för serverat kanske inte det, det kanske är bra när man får tänka till lite också, jag menar barn är ju egentligen med på om man nu inte har allting i en lek, om man, till exempel en kaplastav får bli någon typ av mat eller så, visst är de med på det. Att man leker att det är en fisk eller vad det nu är, det är inga problem egentligen.

Vidare menar Pernilla att det kan vara svårt att bjuda in till lek om det inte finns något som kopplar till deras egen värld och säger att

leksaker ska ju absolut inte vara i överflöd och det ska ju vara genomtänkt varför man har det materialet man har valt men jag tror ju så här att helt leksaksfritt tror jag är väldigt svårt att locka in barnen i deras värld för det är ju en del av barnens liksom vardag. Sen kanske vi kan erbjuda inte det här som finns på TV men det här gedigna. Vi kan ha LEGO, vi kan ha klossar, vi kan ha såna här clicks såna här konstruktionsmaterial man kan ha dockor ifrån olika nationer som vi har, att man får in mångfalden i det.

Vi ser att både Pernilla och Anna anser att ett brett och varierat utbud av material är viktigt för att barnen ska behålla intresset och med det skapa lärandetillfällen med materialet. Vi tolkar det som att materialet måste vara genomtänkt och utgå från barnens intressen. Det ska heller inte finnas för mycket leksaker så att det blir rörigt för barnen utan det ska vara en lagom mängd. Skulle det saknas något så löser barnen det genom sin fantasi men grundutbudet skall ändå finnas och hjälpa barnen i deras lek.

Analys

Båda förskollärarna ansåg att det är barnens egen kompetens och ålder som avgör hur samspelet ter sig. För barn som inte lärt sig de sociala reglerna, oftast de yngre barnen, är det svårt att gå in i en lek och det kan vara svårt att förstå de lekregler som råder i leken (Jfr. Knutsdotter Olofsson, 2003, s. 24-26). För att få vara med i leken krävs det av barnen att de kan bemästra både social och emotionell känslighet (Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson, 2008, s. 52-53).

Förskollärarna berättar att leksaker kan vara bra om det inte är i för stor mängd. Pernilla berättar vidare att färdiga leksaker är bra för de barnen som kanske inte har någon tidigare erfarenhet av en leksituation men ändå vill vara med och leka. Då kan dessa färdiga leksaker ge inspiration och en möjlighet för barnet att följa med i leken då leken oftast har sitt ursprung från tidigare erfarenheter (jfr. Vygotskij, 1995, s.15). Säljö (2000) anser att barns leksaker oftast är kopior av verktyg som används i vuxenvärlden och genom att använda dessa kopior får barn möjlighet att bekanta sig med hur de fungerar (s. 77).

Pernilla och Anna påpekar båda två att det är viktigt att verksamhetens material är genomtänkt. De vill alltså att de, som förskollärare, ska tänka igenom vad som ska finnas och vad som behövs på avdelningen (jfr. Nilsson, 2002, s. 4).

6.5 Intervju på Slottsbackens förskola

På Slottsbackens förskola intervjuade vi Madeleine som har arbetat som förskollärare i 26 år. Hon arbetar nu på en avdelning med 17 barn i åldrarna 2-4 år.

Hur använder barnen lekmaterialen som erbjuds?

Madeleine menar att det är mycket konstruktionslek på förskolan men även en del rollek.

Jag skulle säga att bygge är något som de gillar och göra. Men det är väldigt olika alltså.[...]de gillar ju och måla och de gillar och hålla på med skapande aktiviteter; klistra, lera. Men sen är det också byggmaterial och de tycker väldigt mycket om att leka [rollekar] i det här fantasirummet, det är många som gillar att gå in där.

Hon fick frågan om materialet används som rekvisita i leken eller om det är det som är huvudfokus i leken och svarade då att "det är nog mycket rekvisita alltså jag tror rollerna är först och sen tar man det man behöver som passar in.". Senare påpekade Madeleine att det även finns stunder i leken där det händer att barnen *är* lekmaterialen. Hon berättade att några av barnen lekte bilar och flygplan med LEGO och då *är* barnen LEGO-bitarna.

Madeleine berättar om när barnen tillverkade ett eget dockskåp. De höll på nästan ett år med det. När dockskåpet väl var färdigt lekte barnen inte så mycket med det utan det var själva skapandet och processen som var det som var roligt. Hon fortsätter

då tänker jag att om vi nu hade haft det här färdigt, dockskåp, hade det varit lika intressant då? Och hålla på med det här eller hade man lagt av efter en månad? 'Nja nu är det liksom färdigforskat, nu kan vi inte göra mycket mer'. Men när man själv får tillverka sin egen rekvisita... så det kan jag se som en fördel också med det här andra materialet i leken att det. man.. barnen tillverkar eller gör, skapar egna idéer kring vad är en låda? Vad är en burk? Det kan vara en kastrull det kan vara en hatt det kan vara vad som helst.

Madeleine berättar att barnen leker både mycket konstruktionslekar och rollekar. Vi tolkar det som att i rollekarna används materialet som rekvisita och hon menar även att först delas rollerna ut och sedan tar man in den rekvisita som krävs för att utveckla leken. Madeleine menar även att skapande är viktigt för barnens kreativitet och utveckling. När de får skapa något själva blir det mer intressant och de kan hålla på en längre period.

Analys

I rollekarna använder barnen materialet som rekvisita. De använder det material som finns i rummet och de transformerar det till det som behövs i leken. Ett föremål kan få olika funktion och betydelse vid olika tillfällen som exemplet Madeleine tar upp där en kastrull kan bli en hatt vid ett tillfälle och något helt annat vid ett annat tillfälle (jfr Knutsdotter Olofsson, 2003, s. 125).

När barn skapar av konstruktionsmaterial tränar de motorik och logik men det resulterar sällan i fantasilek utan fungerar istället som sysselsättning. När det finns mycket konstruktionsmaterial att tillgå, vilket det finns på Slottsbackens förskola, blir det mindre fantasilek menar Knutsdotter Olofsson (2003, s. 124). Detta bekräftar Madeleine med sin berättelse om dockskåpet. Barnen höll på länge med konstruktionsmaterialet och skapade men det blev inte så mycket fantasilek av det när det väl var färdigt.

Hur påverkas barnens lärande i lek beroende på valet av lekmaterial?

Pedagogerna på Slottsbackens förskola har utformat miljön och lekmaterial i stationer. De vill att varje station ska erbjuda en möjlighet att vara minst två i leken. Stationerna ska vara mötesplatser för barnen. Madeleine menar att hon ser att barnen både leker mycket själva men även samspelar med varandra.

Alltså behöver de laga mat så hämtar de en burk som vi såg i morse här när det var någon som tog den stora yoghurthinken och tog till affären för att handla i ja men då behövde man en korg eller väska, då tar man den hinken som finns och lägger saker i och sen är det ju den här dialogen de för med varandra, i alla fall de här som vi ser som har en plan i det de gör.

Vi tolkar det som att Madeleine menar att dialogen är viktig för barnens samspel. De kommer överens om vad de olika materialen ska föreställa. Här tar barnen det första bästa de ser som kan fungera som material i leken. Det är inte nödvändigt att föremålet är likt det som det ska föreställa i leken.

Madeleine pratar om materialet som agens, att man får sina lekidéer från materialet, att det kan vara en inspiration.

Och på något sätt så är det ju det som finns, de här idéerna som finns inne [i huvudet], jag tror det är det som styr ändå [...]. Sen det klart att man kanske inte lagar mat om man har en bil i handen. Alltså att det är det här också, som jag sa förut idag, där med materialet, som vi säger, som agens [...]. Så att det är liksom om man tänker det materialet man har ger också idéer till vad man kan göra. Ett tag, de här röda burkarna ni såg, ett tag fungerade de som röda brandhjälm. Så och idag såg ni att de fungerade som matlagning. Så det kan ju vara väldigt olika.

Vi förstår det som att Madeleine förespråkar lekmaterial för att det ger barnen fler möjligheter. Det kan ha flera funktioner vilket ger en större utmaning för barnens fantasi än vad leksaker gör. Leken skapas först av barnen som kanske får inspiration till en lek med hjälp av materialet. Det är barnens idéer som styr leken och inte materialet.

Analys

Madeleine menar att barnen skapar en lek och ser efter vad de behöver för material. Hon tar upp exemplet med yoghurthinken som blev en korg att handla i. Barnen skapar ett samspel i leken och lär av varandra. På denna förskola vill pedagogerna utforma miljön så att det blir mötesplatser för barnen. Minst två stycken skall kunna leka på varje station. Detta tyder på att förskolan har en sociokulturell syn i vilken barn lär tillsammans och av varandra genom samspel och kommunikation. De samarbetar och lär sig genom leken (jfr. Dysthe, 2003, s. 41 och Säljö, 200, s. 34-38). Madeleine anser även att lekmaterial ur fantasisynpunkt är bättre än leksaker. Hon säger "det är klart att man kanske inte lagar mat om man har en bil i handen". Detta påpekar Knutsdotter Olofsson också och menar att lekmaterial är lättare att transformera än leksaker (2003, s. 126). Att transformera föremål till något annat är viktigt för barns kognitiva utveckling (Smidt, 2010, s. 146). Barnen på Slottsbackens förskola har nästan bara lekmaterial vilket kan innebära att deras fantasi gynnas.

6.6 Vad anser förskollärarna om de olika typerna av material?

På Slottsbackens förskola har de, ända sedan Madeleine började arbeta där för snart fem år sedan bara använt sig av återvunnet material. Madeleine berättar om deras pedagogiska utgångspunkter och varför de arbetar på detta sätt.

Det har att göra med våra, våra pedagogiska idéer kring miljön [...]. Det här är ju huvudpunkten nästan att [vara] 'ett komplement till hemmet' det tänker vi ju över huvudtaget om miljön. Alltså man kan fundera på det här på vad förskolan ska erbjuda och varför barn ska gå i förskola överhuvudtaget? Om det bara handlar om omsorg eller att man får ett omsorgsfullt bemötande? Kan man då inte lika gärna vara hemma med sina föräldrar? Kan man ju ställa frågan. Eller kan vi erbjuda något annat? [...] Och därför tänker vi att vi försöker jobba med miljön och ha sånt material som man kanske inte går och köper hemma, som man inte får i julklapp och present och sånt.[...]. Och sen också att det kompetenta barnet, pratar vi om att barnen kan, nyfikna, de vill kunna saker och att de ska kunna göra saker själv. Och också att det är en tredje pedagog alltså miljön stödjer ju pedagogiken på något sätt.

Pernilla menar att barn har svårt att leka om de inte tidigare fått någon erfarenhet om det som de ska leka. Pernilla tycker att det skall finnas åskådligt material för de barn som kanske inte redan har erfarenheter med sig hemifrån.

Begränsat med leksaker kan sätta igång barnens fantasi som vi har en trätårta att det blir väldigt i barnens värld när man är så liten så tycker jag att man måste ha åskådligt material är man fem år är man duktig för då har man levt i fem år och man vet hur det ser i omvärlden och så men är man liten och ska låtsas äta tårta. Det blir jättesvårt och vara två år och säga ”nu äter vi tårta varsågod!”. Att det finns liksom åskådligt för det är av värde tror jag. Men inte för mycket då. I lagom mängd.

Vid intervjun med Madeleine tog vi upp exemplet med trätårtan som Pernilla pratade om. Vi frågade vad Madeleine tänkte om att barn möjligtvis har svårt att leka något som de kanske inte har sett tidigare.

Ja, alltså vi tänker ju mycket på det här med, hur mycket förmedlingspedagog är man och hur mycket färdiga svar ger man till barnen och hur mycket, det är ju klart om barnen frågar hur mycket klockan är då säger ju inte ‘jag vad tror du själv?’ eller ‘gissa’ eller något men ibland kan man ju också ställa frågan tillbaka, hur ser en tårta ut egentligen och sen kan det ju vara någon annan bredvid i rummet som faktiskt vet hur en tårta ser ut, för det har jag varit med om många barn som säger ‘men jag vet!’.

Anna menar att det är fördelar med alla typer av material.

Alltså jag tycker att det är bra att leksaker finns, sen tror jag också att om man säger pinnar, kottar och allt annat att barnen också kan leka med det, absolut. Jag tänker när man är i skogen så är de väldigt, de har lätt för att leka i skogen. Och komma på saker och så. Så jag kan ju se att det kan bli en jättebra lek med naturmaterial men jag kan ju också se att det kan bli en bra lek med leksakerna här [...]. Men det är klart helt utan leksaker skulle ju kännas lite torftigt också. Så det är ju ändå tur att det finns, det tycker man ju.

Likt Madeleine och Anna menar Pernilla att barns fantasi och kreativitet utvecklas med material som inte är färdigt. Hon fick frågan om barnen skapar egna leksaker och svarade då:

Ute kan jag tycka. [...] Barn har ju en otrolig kreativitet. Jag menar barnen kanske att de kanske vill ha skjutvapen och så. Det är ju inget vi tillhandahåller men då tar man pinnar. Jag menar allting kan ju bli magiskt ute i naturen. Så är det. Och det blir grytor uppe i trollskogen där trollet har varit. [...]. Det är magiskt, man har ingen sked, men man rör med sin hand och använder fantasin.

När Madeleine får frågan, om hon ser några fördelar med leksaker, svarar hon:

jag säger så här att det ena behöver ju inte utesluta det andra liksom, om man har det hemma så tycker jag att det är helt okej för om de skulle ha det här materialet hemma, som vi har här, då skulle det ju inte vara ett komplement till hemmet heller. Så jag tycker att det egentligen så finns det väl inga riktiga nackdelar det enda jag tänker på då är om, man pratar ur... om man skulle ta det här lite grann ur genus ändå. Att det blir ju mer tydligt vad man ska göra om man har en docka eller om man har... jag vet inte om ni har varit inne på de här ‘Toys ’R’ Us’ och de här? Där man kan gå i hela gångar där det är liksom blåa lådor och svarta lådor till killarna, tuffa loggor. Tjejerna har rosa lådor, mjukt, jag kan ju säga att det kan ju finnas kanske lite mer kodade signaler i det. Men annars så kan jag tycka också att har man det hemma så ja varför inte?

Vi tolkar intervjuerna som att alla tre förskollärarna har ungefär samma syn på leksaker och lekmaterial. Leksaker ska inte finnas i för stor mängd men det kan vara en bra inspiration för barnen. Däremot skiljer sig verksamheterna åt i sitt arbetssätt. På Bokskogens förskola vill de arbeta med det som barnen har med sig “i sina ryggsäckar”, barnens erfarenheter och det som är viktigt i deras värld. Därför använder de sig av leksaker för att kunna representera

den världen som barnen lever i. På Slottsbackens förskola vill de vara ett komplement till hemmet. Eftersom de flesta barn (om inte alla) har leksaker hemma vill de erbjuda en annan miljö på förskolan. På Slottsbackens förskola får barnen ändå tillgång till båda sorters material eftersom de förmodligen har leksaker hemma.

Analys

De tre förskollärarna menar att lekmaterial är något som utmanar barns fantasi vilket är något som bland annat Smidt (2010, s.146) också påpekar. Madeleine berättar att de strävar efter att vara ett komplement till hemmet och därför inte har leksaker på förskolan då barnen har mycket av det hemma. Tidigare pratade även Pernilla och Anna om att det är viktigt att materialet i verksamheten är genomtänkt för att materialet ska stimulera barnen. Nilson (2002) påpekar att det är pedagogerna som väljer materialet som ska finnas på förskolan. De menar även att det då blir pedagogernas intressen som styr och inte barnens. Pedagogerna på Slottsbacken strävar efter att vara ett komplement till hemmet men detta behöver inte betyda att barnen vill ha en förskola utan leksaker.

Anna menar att barn har lika lätt för att leka med både leksaker och lekmaterial. Även Madeleine påpekar att barn kan leka bra med båda materialen, men menar samtidigt att det är bra för barnen att få stimulans från lekmaterial på förskolan då de har leksaker hemma. Nelson och Svensson (2005, s. 95) menar att basmaterialet (lekmaterial) är mer pedagogiskt eftersom barnen får skapa något själva men det är inte något som förskollärarna påpekar.

Pernilla och Madeleine har olika åsikter om huruvida yngre barn behöver ha en tydlig bild av det de ska leka med. Almqvist (1991) menar att åldern har betydelse när det gäller barnens behov av att något de ska fantasera om är konkret och välkänt (s. 62). Pernilla har samma åsikt som Almqvist medan Madeleine istället menar att barnen kan lära av varandra.

6.7 Sammanfattning av intervjuer

Alla förskollärare anser att det är bra med kreativt material där barnen får möjlighet att använda fantasin. Dock arbetar förskolorna på två olika sätt. Slottsbackens förskola vill vara ett komplement till hemmet. Det vill säga att de vill erbjuda barnen något annat än det de får hemma. Bokskogens förskola utgår från vad barnen har med sig i sina ryggsäckar och arbetar utifrån barnens livsvärld. Pernilla och Madeleine har olika åsikter om huruvida de yngre barnen som kanske inte vet hur exempelvis en tårta ser ut, behöver en leksak som speglar detta för att kunna leka och hänga med i en lek. Pernilla menar att barnen behöver uppleva något för att förstå det. Madeleine menar att barnen kan med hjälp av andra barn förstå det som händer. Anna menar att det är bra om barnen får tillgång till båda sorters material.

7. Diskussion

Här nedan följer vår diskussion som inleds med en metoddiskussion. Därefter följer en resultatdiskussion och en slutsats med de reflektioner vi hade innan vi började vårt arbete och vad vi har kommit fram till.

7.1 Metoddiskussion

Från början ville vi intervjua två förskollärare på varje förskola men på Slottsbackens förskola var det ingen av de andra förskollärarna som hade möjlighet att vara med på grund av tidsbrist. Därför genomfördes endast tre intervjuer. Under de dagar vi observerade var vi rädda att totalt fyra timmar inte skulle räcka men eftersom vi var tvungna att anpassa oss till verksamhetens schema så var detta enda lösningen. Om vi hade utfört observationerna under en längre period skulle vi kunnat få fram mer varierande resultat, exempelvis större variation på användandet av material i leken och även fler lekteman. I efterhand ser vi att vi kunde ha preciserat intervjufrågorna ännu mer för att få fram ett tydligare resultat. Intervjun med förskolläraren i hallen hade nog kunnat bli bättre om vi utfört intervjun i ett avskilt rum i stället för i hallen eftersom vi blev störda två gånger av passerande. Enligt Esaiasson m.fl. (2010, s.291-292) ska man helst välja en respondent som man inte känner. Vi känner alla tre förskollärarna som vi har intervjuat och planerade därför att den av oss som inte kände förskolläraren skulle intervjua. Detta genomfördes endast i två av tre intervjuer då intervjuaren i det tredje fallet blev sjuk.

7.2 Resultatdiskussion

I flera av situationerna transformerar barnen materialet de har tillgång till i leken. Det spelar inte så stor roll vilket material de har tillgång till, allt transformeras. Finns det ett material som föreställer det objekt barnen är ute efter så tar de dock detta i första hand. Detta gäller på båda förskolorna (jfr. Knutsdotter Olofsson, 2003, s. 125). Vi kan se att de flesta lekarna i observationerna inspireras av barnens tidigare erfarenheter mer än utifrån det material som finns att tillgå. I de flesta observationerna speglar barnens lek situationer från deras vardag. Vi kan utifrån vårt resultat se att utbudet av material inte påverkar barnens sätt att leka, det blir på båda förskolorna mestadels rollekar som är inspirerade av vardagssituationer (jfr. Vygotskij, 1995).

Då det är pedagogerna som i slutändan bestämmer vilket material som ska finnas i verksamheten är det viktigt att som pedagog vara uppmärksam på hur barnen använder materialet. Förskollärarna på båda förskolorna ansåg att det var viktigt att kontinuerligt förändra och förnya materialet för att behålla barnens intresse (jfr. Lindqvist 1996, s. 81). Det gör också att barnen kan fortsätta inspireras av materialet. Vi utläser av våra resultat att barnen inte leker på olika sätt på de två förskolorna men vi kan se att barnen på Bokskogens förskola i större utsträckning inspireras av materialet (leksaker) de har tillgå. När barnen på Slottsbackens förskola lekte skapades oftast leken först och sedan användes det material som fanns i rummet för att komplettera leken (jfr. Knutsdotter Olofsson, 2003, s. 125).

Vi kan se på Bokskogens förskola att lekarna ger inspiration till leken. I observation 1, 2 och 3 inspireras barnen av lekarna. Barnen ser materialet i rummet och bygger sin lek utifrån det.

Även i observation 4 som är från Slottsbackens förskola kan vi se att barnen tar inspiration från materialet. I observation 5 och 6 är det däremot leken som uppstår först och sedan tar barnen in material som de tycker passar. Av detta utläser vi att när barn har tillgång till leksaker så hämtar de inspiration utifrån det, och utan leksaker uppstår leken först och materialet tillkommer efter hand. I observation 1 kan vi se att Niklas transformerar telefonen till en laddare. I övrigt såg vi inte att barnen transformerade material i leken på Bokskogens förskola. Det kan finnas flera olika anledningar till detta, till exempel kan det vara så att barnen på Bokskogens förskola inte kan transformera lika bra som barnen på Slottsbackens förskola. Utifrån våra observationer kan vi utläsa att transformation ändå sker på Bokskogens förskola (exempelvis när Niklas transformerar telefonen till en mobiltelefonladdare), dock inte i lika stor utsträckning. Därför drar vi slutsatsen att barn transformerar material när de saknar det material som leken kräver. Genom exemplet med trätårtan, som blev en diskussion mellan Pernilla och Madeleine, framkommer både för- och nackdelar med de olika materialen. Med hjälp av lekmaterial kan barnens kognitiva utveckling främjas genom att barnen transformerar och går bortom det upplevda objektet (Smidt, 2010, s. 146). Fördelen med leksaker är att barn kan finna inspiration till olika lekar genom dem. Barnen får även en större möjlighet att träna sig på hur samhället fungerar med hjälp av leksaker som föreställer föremål från vuxenvärlden (Nelson & Svensson, 2005, s. 57-58). Madeleine berättade om projektet med dockskåpet och menade att barnen, när dockskåpet blev färdigt, inte lekte så mycket med det. Här kan vi se en risk att skapandet tar över och leken försvinner. Detta skulle kunna vara en nackdel med lekmaterial eftersom leken är viktig för barns utveckling. (Knutsdotter Olofsson, 2003; Wellros, 1998).

7.3 Slutsats

Våra tankar kring leksakers betydelse i barns lek var tidigare att leksaker främst användes som det utsatta syftet, det vill säga att en bil är en bil och används främst som en bil i leken. Återvinnings- och naturmaterial hade å andra sidan ett större användningsområde, trodde vi, det vill säga att en kotte inte enbart är en kotte utan kan transformeras i tanken till vad som helst. Vi trodde även att barnen använde mer fantasi, när de endast hade natur- och återvinningsmaterial att tillgå, än vad barnen skulle använda med färdiga leksaker.

De två förskolornas arbetssätt skiljer sig från varandra och vi ser inte att det ena är bättre än det andra. Däremot förutsätter Slottsbackens arbetssätt att barnen har erfarenheter av leksaker hemifrån. Vi menar att om en förskola i ett område med sämre socioekonomiska förutsättningar, där alla barn inte har samma hemförhållanden och därmed kanske inte har tillgång till leksaker i hemmet, skulle arbeta på detta sätt finns det en risk att något barn går miste om de lärandetillfällen som uppstår med leksaker.

Vi har kommit fram till att det är svårt att jämföra de olika materialen ur lärandesynpunkt då barnen utvecklar olika kunskaper beroende på material. Det finns både för- och nackdelar med de olika materialen. Vi har även sett i våra observationer att barnen är duktiga på att transformera föremål så att de ska passa in i leken. Finns det ett föremål i närheten som ser ut som det barnen behöver i leken så använder de det i första hand men annars tar de något annat som de transformerar till det de behöver i leken. Det har varit intressant att få undersöka leksakers betydelse för barns lek och vi har lärt oss mycket. Vi kommer vara mer medvetna om barnens leksaksanvändande och barnens intressen i leken. Även vår egen delaktighet och betydelse för

barns lärande i leken är något vi kommer att fokusera och fundera extra på i vår kommande yrkeskarriär. I vår kommande yrkeskarriär vill använda oss av båda dessa material i verksamheten då de utvecklar olika egenskaper som är viktiga för barn.

8. Förslag till vidare forskning

Här nedan följer tankar som har uppkommit under vårt arbete. Det är frågor som vi har blivit intresserade av men som blivit för stora för att ta med i denna rapport. Dessa frågor har därför blivit förslag till vidare forskning.

Knutdotter Olofsson (2003) menar att “[ä]r sandkorna bara sand för den vuxne, så blir de det för barnen” (s. 30). Detta fick oss att fundera på om barnens fantasi kan hindras av hur pedagoger benämner olika material eller om barnen kan transformera materialet ändå. Om barnen hindras, är det då tillfälligt för stunden eller är det något som blir långvarigt?

En annan fråga vi har funderat på under arbetets gång som hade varit intressant att forska vidare på är om barn samspelar mer med lekmaterial än med leksaker. Lekmaterialet är inte självklart vad det föreställer utan barnen måste förklara och förhandla med varandra mer ingående på vad de gör med lekmaterial i leken.

9. Referenslista

Almqvist, B. (1991). *Barn och leksaker*. Lund: Studentlitteratur.

Alvestad, T. (2010). *Barnehagens relasjonelle verden – små barn som kompetente aktører i produktive forhandlinger*. Göteborg studies in educational sciences 294. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/22228/1/gupea_2077_22228_1.pdf

Doverborg, E. (2002). Svensk förskola. I E. Doverborg & G. Emanuelsson (Red.), *Små barns matematik* (s. 1-7). Göteborg: Livréna.

Dysthe, O. (2003). Om sambandet mellan dialog, samspel och lärande. I O. Dysthe (Red.), *Dialog, samspel och lärande* (s. 7-27). Lund: Studentlitteratur.

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Wängnerud, L. (2007). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*, uppl. 2. Stockholm: Norstedts juridik.

Knutsdotter Olofsson, B. (2003). *I lekens värld*. Stockholm: Liber.

Imsen, G. (2009). *Elevers värld – introduktion till pedagogisk psykologi*. Lund: Studentlitteratur.

Johansson, E. (2003). *Små barns etik*. Stockholm: Liber.

Lindqvist, G. (1996). *Lekens möjligheter*. Lund: Studentlitteratur.

Nelson, A., Svensson, K. (2005). *Barn och leksaker i lek och lärande*. Stockholm: Liber.

Nilsson, M. (2002). Leksaker i förskolan - en studie kring leksaker, lek och lärande. I A. Nelson & M. Nilsson (Red.), *Det massiva barnrummet - Teoretiska och empiriska studier av leksaker* (del 2, 1-56). Malmö högskola: Lärarutbildningen.

Pramling Samuelsson, I., Asplund Carlsson, M. (2008). *Det lekande lärande barnet*. Stockholm: Liber.

Skolverket. (2010). *Läroplan för förskolan: Lpfö 98. Reviderad 2010*. Stockholm: Fritzes.

Smidt, S. (2010). *Vygotskij och de små och yngre barnens lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Strandberg, L. (2006). *Vygotskij i praktiken - bland plughästar och fusklappar*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.

Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.

Vallberg Roth, A. (2002). *De yngre barnens läroplanshistoria*. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk – samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Vygotskij, L. (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Diadalos.

Wallström, B. (1992). *Möte med Fröbel*. Lund: Studentlitteratur.

Wellros, S. (1998). *Språk, kultur och social identitet*. Lund: Studentlitteratur.

Bilagor

Observationsschema

Tid	Rum	Antal barn
Vilket material används?	Vad gör de?	Vad säger de?

Frågor till Bokskogens förskola

- Tycker du att leksaker är bra?
  - Varför/ varför inte?
- Vilket material leker barnen mest med?
  - Vad skapas det för lekar med det materialet?
- Vad leker de mer med?
  - Vad skapas det för lekar utifrån det materialet?
- Hur används lekmaterial? Som rekvisita? Som huvudattraktion?
- Hur tänker ni kring utbudet av material som finns framme?
- Hur tänker ni kring inköp av nytt material till avdelningen?
- Är barnen delaktiga i valen?
- Skapar barnen egna leksaker? Vad i så fall?
- Samspekar barnen med lekmaterial eller är de själva i leken?
  - Olika beroende på olika material?

Frågor Slottsbackens förskola

- Vilket material leker barnen mest med?
  - Vad skapas det för lekar med materialet?
- Hur används lekmaterial? Som rekvisita? Som huvudattraktion?
- Varför valde ni att ta bort leksakerna?
- Har du märkt någon skillnad på barnens lek sedan ni började arbeta utan leksaker?
  - Fördelar/nackdelar med lekmaterial/leksaker?
- Är det någon skillnad på hur de äldre respektive de yngre barnen leker med lekmaterial?
- Hur tänker ni kring utbudet av material som finns framme?

- Hur tänker ni kring inköp av nytt material till avdelningen?
- Får barnen vara delaktiga i valen? Vad önskar de i så fall?
  - Lekmaterial/konstruktionsmaterial eller “färdiga leksaker”?
- Skapar barnen egna leksaker? Vad i så fall?
- Samspelar barnen med lekmaterialen eller är de själva i leken?
- Är det något mer om leksaker/lekmaterial som du tänker på och vill berätta?

Godkännande av inspelning av intervju

Respondent

Jag godkänner att intervjun med mig spelas in. Materialet kommer sedan att transkriberas och användas i Emelies och Jennys C-uppsats

---

Namnunderskrift

Namnförtydligande

Intervjuare

Vi garanterar anonymitet till respondenten och att inspelningen kommer att förstöras när uppsatsen är färdigskriven.

Emelie Janebrink

Jenny Romell

Bild 1

Bild 2

Bild 3

Bild 1

Bild 2

Bild 3

